

Turisme ⓘ: cooperació entre la biblioteca pública i l'oficina d'informació turística local

MERCÈ CUSSÓ CERVERA
Directora de la biblioteca P. Fidel Fita
d'Arenys de Mar
Bonaire, 2. 08350.
b.arenysma.pff@diba.es

NÚRIA PAULE LLUSSÀ
Directora de la biblioteca
Ramon Vinyes i Cluet de Berga.
Plaça d'Europa, 1 - 08600 Berga
b.berga.rvc@diba.es

TERESA PREIXATS FERRAN
Directora de la biblioteca
de Caldes de Montbui.
Santa Teresa, 3-5 - 08140 Caldes de Montbui
b.caldesm@diba.es

MONTSERRAT SERRA COMA
Directora de la biblioteca
de Moia.
Sant Josep, 12 - 08180 Moia
b.moia@diba.es

AGNÈS GELPI LLUCH
Directora de la biblioteca L'escorxador
de Sant Celoni.
Passeig de la Rectoria Vella, 10 - 08470 Sant Celoni
b.st.celoni@diba.es

MONTSERRAT CANTÍ MARRUGAT
Directora de la biblioteca Torras i Bages
de Vilafranca del Penedès.
Plaça de l'Oli, 20 - 08720 Vilafranca del Penedès
b.vilafranca.tb@diba.es

RESUM

El text explica l'experiència pilot impulsada pel Servei de Biblioteques i l'Oficina de Promoció Turística de la Diputació de Barcelona, que integra el treball de sis biblioteques públiques de la província i les oficines de turisme de les mateixes poblacions. Es tracta que la biblioteca pública i l'oficina d'informació turística cooperin en la difusió de serveis d'informació turística. Turisme i normalitza el paper de les biblioteques com a centres locals d'informació, con-

vertint-les en centres oberts al municipi, i en nuclis informatius de la realitat local a la qual es circumscriuen. Suposa, a més, un esforç notable en l'intent de coordinar un seguit de recursos informatius mitjançant el contacte actiu de diferents agents, destinats a millorar i facilitar l'accés a tota aquella informació que generi la localitat, així com un intent de potenciar la cultura i la identitat local entre els residents i de donar-la a conèixer als visitants.

PARAULES CLAU: Biblioteca pública, Oficina d'informació, Informació turística, Centre local d'informació, Cooperació.

Turisme ⓘ és una experiència pilot impulsada pel Servei de Biblioteques i l'Oficina de Promoció Turística de la Diputació de Barcelona l'any 2000, que integra el treball de sis biblioteques públiques de la província i les oficines de turisme de les mateixes poblacions. Es tracta que la biblioteca pública i l'oficina d'informació turística cooperin en la difusió de serveis d'informació turística per tal d'optimitzar recursos.

La Diputació de Barcelona té com a objectiu bàsic la cooperació amb els ens locals de la província, amb una clara voluntat d'especialització en la prioritització de les seves actuacions.

El Servei de Biblioteques de la Diputació de Barcelona treballa amb dos referents clars: el model de biblioteca pública i un model de treball en xarxa. Dóna suport i serveis a un total de 163 biblioteques i 9 bibliobusos.

El funcionament en xarxa és una plataforma privilegiada per intercanviar experiències i permet crear grups de treball per dur a terme projectes concrets com el que us presentem.

Les tecnologies de la comunicació i de la informació han augmentat les possibilitats de disposar d'informació i han abolit les distàncies físiques de temps i d'espai.

La proximitat col·loca la biblioteca en una situació privilegiada en aquest àmbit. Gràcies a una forta identificació amb el territori i la llarga tradició de servei, les biblioteques han creat confiança a l'usuari. Al mateix temps són centres vius, que assumeixen el repte de la modernització tecnològica i que treballen en xarxa per oferir un millor servei.

L'objectiu genèric de l'*Oficina de Promoció Turística* és promoure el desenvolupament econòmic dels municipis de la província de Barcelona a través del sector turístic, vetllant per mantenir un equilibri harmònic entre aquest desenvolupament i els entorns socio-culturals i ambientals en els quals es desenvolupa.

L'1 de març de 1999 es va crear el programa *Barcelona Informació Total* (BIT), adreçat a donar suport a les oficines d'informació turística de la província i proposar accions coordinades. El programa va néixer com a resultat de l'estudi realitzat sobre la situació de les oficines d'informació turística (OIT) i és un instrument per promoure la millora de la qualitat del servei de les OIT i la creació d'una xarxa provincial d'informació turística. Al programa BIT s'hi han adherit totes les oficines de la província.

Els municipis participants

Els municipis integrants d'aquest projecte són: Arenys de Mar, Berga, Caldes de Montbui, Moià, Sant Celoni i Vilafranca del Penedès, que reflecteixen la varietat de les possibilitats turístiques de la demarcació de Barcelona.

— *Arenys de Mar*, vila de la comarca del Maresme de 13.800 habitants. Població pesquera i marinera, hi trobarem el retaule barroc més important de Catalunya, obra de Pau Costa. Cal destacar també el seu cementiri, amb escultures de Llimona. Hi ha dos museus: el Marès de la Punta i el Mollfuleda de Mineralogia. Hi ha dos itineraris recomanats: «l'itinerari Salvador Espriu» i «Un recorregut per Arenys de Mar».

A la rodalia hi trobarem la Torre dels Encantats, amb el seu poblat ibèric.

— *Berga*, municipi del Berguedà de 15.437 habitants, es troba a 700 metres d'altitud sobre el nivell del mar, a la falda de les serralades més meridionals del Prepirineu català. Les festes més importants de Berga són La Patum, Els Elois, La Gala de Queralt i el Carnestoltes. Com a capital de la comarca del Berguedà és un magnífic punt de partida per fer rutes pels parcs naturals i les serres que l'envolten, com el Cadi-Moixeró, el Pedraforca, les Fonts del Llobregat, l'embassament de La Baells, els Rasos de Peguera i la Serra i Santuari de Queralt. També es pot fer la ruta de les colònies tèxtils del Llobregat o recórrer la ruta del romànic del Berguedà.

- *Caldes de Montbui*, municipi de la comarca del Vallès Oriental de 14.200 habitants, hi trobarem aigües termals: començant per les termes romanes, catalogades com a Bé Cultural d'Interès Nacional, passant pels quatre balnearis, la Font del Lleó, brollador d'aigua calenta més característic de Caldes de Montbui, i els safareigs públics, d'on surt també l'aigua termal. També cal destacar un pont romànic, el nucli antic amb estructura medieval, les esglésies de Santa Maria i Sant Sebastià de Montmajor i l'ermita del Remei, el Mas Manolo (vivença de l'escultor Manolo Hugué) i dos museus: el Thermalia (amb obres de Manolo Hugué i de Picasso) i el Delger, que mostra la vida d'una família benestant del segle XVIII.
- *Moià i el Moianès*. El Moianès és una comarca natural, situada a l'extrem de tres comarques: el Bages, el Vallès Oriental i Osona. Té una extensió de 335.19 km² i està formada per 10 municipis, amb un total d' 11.047 habitants censats a gener del 2004, dels quals 4.895 corresponen a Moià.
El paisatge, juntament amb el patrimoni arquitectònic, històric cultural i humà, dona al Moianès una personalitat pròpia amb un gran interès turístic i cultural.
El Moianès ens ofereix un ampli ventall de recursos per visitar: la prehistòria, amb les Coves del Toll i els dòlmens; l'arquitectura pre-industrial: les poues de gel, els molins fariners, les construccions amb pedra seca, els forns d'obra o de calç; el romànic, el barroc, els castells, la natura, el paisatge...
- *Sant Celoni*, municipi de la comarca del Vallès Oriental de 13.759 habitants, és la porta d'entrada al Parc Natural del Montseny, tot i que el seu terme municipal pertany bàsicament al Parc del Montnegre - Serra del Corredor. Ambdues coses afavoreixen les excursions i les passejades pels entorns naturals. Cal destacar el patrimoni arquitectònic (església barroca esgrafiada, ermites del Pergegàs i Sant Ponç, el Pont Trencat [pont romà], Can Ramis, la Rectoria Vella, etc.), la gastronomia (zona plena de restaurants, alguns de molta anomenada, com El Racó de Can Favés), el comerç (el mercat de Sant Celoni es remunta a l'any 1157) i les festes tradicionals (Festa Major, Ball de Gitanes, Carnestoltes, etc.).
- *Vilafranca del Penedès*, amb 33.381 habitants és la capital de l'Alt Penedès, una de les comarques amb més tradició vinícola de Catalunya. És un bon punt de partida per visitar cellers i cooperatives. A més, també hi trobem importants fires com les Fires de Maig, La Fira del Gall, o el mateix FIRAVI, Fira de la vinya i el vi. Cal destacar la diada castellera de l'1 de novembre i la Festa Major, declarada d'interès nacional, que es celebra el 30 i 31 d'agost.

Els objectius

Els objectius no són més que la representació de la realitat d'actuació de les biblioteques públiques d'avui dia:

- Dissenyar i crear serveis d'informació turística mitjançant recursos compartits pels dos serveis d'informació.
- Establir mecanismes de cooperació entre els agents implicats per tal de millorar l'oferta informativa als usuaris.

Cal concebre la biblioteca pública com una finestra a tota la informació de l'entorn més immediat. Les noves pautes internacionals, publicades l'any 2001 després d'un treball intens per part d'un comitè de la Secció de Biblioteques Públiques de l'IFLA, donen un tractament molt important a la informació local. Assenyalen que la biblioteca pública té una responsabilitat particular per facilitar l'accés a la informació local i vinculen la provisió d'informació sobre la comunitat amb el foment de la participació i la presa de decisions del màxim nombre d'agents. Així doncs, es perfila una cooperació necessària amb altres agents de la localitat —productors i distribuïdors d'informació— per a una gestió sostenible dels recursos d'informació a l'àmbit local.

- Identificar la biblioteca pública com a punt d'accés a la informació sobre la localitat

La biblioteca pública, tal com diu el Manifest de la Unesco de la Biblioteca Pública de 1994¹ és un centre local d'informació que facilita tot tipus de coneixement i informació als seus usuaris.

La biblioteca pública és un punt d'accés, una finestra a la informació per a tots els ciutadans de la seva població.

És important que existeixi un sistema d'informació de la localitat, de tots els seus aspectes, que pugui ser utilitzat i consultat per tots els ciutadans i que sigui promocionat des de la biblioteca. Cal destacar que totes les biblioteques públiques tenen una secció dedicada a la informació local, el que anomenem Col·lecció Local, que aplega tota la documentació dedicada a aquest àmbit.

En les *Directrius IFLA/UNESCO per al desenvolupament del servei de biblioteques públiques*, en l'apartat 1.8. sobre Cultura Local manifesta: *La biblioteca pública ha de ser una institució bàsica en la comunitat local pel que fa a la recopilació, preservació i promoció de la cultura local en tota la seva diversitat.*²

1. <http://www.ifla.org/VII/s8/unesco/catal.pdf>

2. <http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001246/124654s.pdf>

*L'Agenda 21 de la cultura*³ en el punt 44 parla de: *Treballar per obrir el lliure descobriment dels patrimonis culturals als habitants de totes les regions del planeta. Així mateix, promoure, en relació amb els professionals del sector, un turisme respectuós amb les cultures i els costums de les localitats i territoris visitats.*

Els beneficis

Els beneficis que reporta aquest projecte de cooperació són molt amplis:

- Per al municipi i el seu entorn.
- Per a la biblioteca.
- I per a l'oficina d'informació turística.
- I en definitiva qui hi guanya és l'usuari, molt més ben informat.

La biblioteca, avui dia, és identificada pel ciutadà com un servei públic obert, amb uns horaris amplis d'atenció al públic i que es poden complementar amb els dels punts d'informació turística.

Hi ha una optimització dels recursos. Totes les biblioteques implicades en el projecte disposen d'uns bons equipaments, són biblioteques instal·lades en locals molt adequats, amb infraestructura telemàtica, connexió en xarxa, a Internet, a bases de dades documentals.

Pel que fa als recursos humans totes les biblioteques estan integrades per equips de professionals de la informació, coneixedors de la seva localitat, i amb unes eines informatives inesgotables.

Mètodes i materials

Es treballa en cooperació entre les biblioteques públiques i les oficines d'informació turística. La biblioteca d'Arenys de Mar coordina aquest projecte.

Els materials són els propis de què disposa cada biblioteca i així es pot donar informació a dos nivells:

- Informació relacionada amb la població i rodalia ofertada pels dos serveis d'informació.
- Informació turística a tots nivells ofertada per la biblioteca.

Mitjançant:

- Informació bibliogràfica del catàleg col·lectiu.
- Informació accessible per Internet.

3. <http://agenda21cultura.net/>

- Revistes especialitzades.
- Informació elaborada per la biblioteca i l'oficina de turisme.

La biblioteca, respecte de l'oficina de turisme, ofereix el valor afegit que l'usuari pot reservar el bitllet d'avió i l'hotel mitjançant els terminals d'Internet que tenim disponibles a la biblioteca i a continuació emportar-se guies de viatge o revistes de la destinació que ha contractat.

Les pautes de treball

- Cercar la documentació bibliogràfica o digital comuna bàsica necessària a cada una de les biblioteques.
- Analitzar i avaluar la documentació de cada municipi o comarca existent a les biblioteques i la disponible a les oficines.
- Contrastar les necessitats informatives d'ambdós serveis.
- Tenir coneixement de les demandes més usuales dels visitants i les mancances en el material existent.
- Adquirir el material informatiu turístic de la zona per a les biblioteques.
- Elaborar el material en funció de les demandes més comunes no resoltes.
- Completar la informació (bibliogràfica i electrònica) al web. Links des de les biblioteques i des de les oficines.
- Incloure en tot el material de difusió els logos i la informació bàsica de la biblioteca i l'oficina com a servei públic (amb horaris i adreça).
- Pensar activitats comunes: itineraris amb informació bibliogràfica complementària, guies, etc.
- Dissenyar un formulari per poder avaluar el servei amb estadístiques del número de consultes, tipus d'usuaris, tipus de consultes, demandes resoltes i no resoltes, etc.

Iniciatives desenvolupades

Planificació

- Redacció d'un projecte

S'ha realitzat una reflexió teòrica pràctica sobre la viabilitat del programa i la seva aplicació a les nostres biblioteques i a les oficines d'informació turística.

- Concessió d'un pressupost addicional a la biblioteca per a la compra de documents i per a la subscripció de publicacions periòdiques d'informació turística

El Servei de Biblioteques de la Diputació de Barcelona ha assignat, a cada una de les biblioteques que formen part del programa, un pressupost per la compra de llibres i un altre per a audiovisuals. En iniciar-se el programa Turisme es va considerar imprescindible actualitzar diferents materials de les col·leccions documentals sobre turisme. Una vegada actualitzades, el pressupost addicional permetrà que es vagin incrementant amb les novetats bibliogràfiques, així com l'adquisició de tots aquells materials que es cregui oportú incorporar amb els fons documentals de cada biblioteca.

— Interacció entre la biblioteca pública i l'oficina d'informació turística.

En una primera fase es va establir un coneixement mutu entre els dos serveis, el personal implicat i els recursos informatius turístics d'ambdós equipaments.

Dinàmiques

— Buidat de revistes turístiques

S'han d'optimitzar els recursos informatius. Per aquest motiu el buidat d'articles turístics de revistes especialitzades i la seva posterior incorporació al catàleg col·lectiu representa un element molt important per a la difusió de la informació.

Per coordinar el buidat de les revistes es va concebre, des del Servei de Biblioteques, el projecte TANDEM. Aquest projecte consisteix en la catalogació compartida de parts components per un grup de biblioteques, la major part de les quals són centrals comarcals, i beneficia la totalitat de les biblioteques de la Xarxa.

L'objectiu del projecte és facilitar als usuaris de les biblioteques públiques aquella informació sobre temes d'actualitat que només poden aportar les publicacions periòdiques.

— Enviament a totes les biblioteques de material generat per l'Oficina de Promoció Turística.

L'Oficina de Promoció Turística de la Diputació de Barcelona edita una gran quantitat de material informatiu, de caràcter divulgador, que reflecteix la diversitat i possibilitats d'oci de la província.

— Elaboració, conjuntament amb l'oficina de turisme d'una base de dades amb recursos locals d'informació.

Cada biblioteca i oficina coneix el seu territori i segons les seves necessitats elabora els recursos informatius.

— Elaboració i actualització d'un arxiu-dossier amb tots els tríptics informatius de la comarca.

Cada biblioteca i oficina coneix la seva àrea d'influència.

— Col·laboracions informatives amb diferents entitats locals.

Cada biblioteca i oficina actua amb els agents implicats al seu territori.

— Selecció de recursos electrònics sobre turisme de cada zona per incorporar en els respectius webs de cada biblioteca.

Totes les biblioteques que formen part del programa tenen pàgina web pròpia o amb enllaços dintre de les pàgines web dels respectius ajuntaments. Aquesta circumstància permet que l'usuari tingui al seu abast de manera fàcil i còmoda tota una sèrie de recursos informatius.

Difusió

Al programa Turisme i, com a qualsevol altre iniciativa de la biblioteca pública se li ha de donar difusió per tal que l'usuari tingui la percepció que les biblioteques són centres dinàmics d'informació, en aquest cas d'informació turística, i vegi la seva evolució constant i el canvi que la biblioteca ha experimentat en els últims anys. Amb aquesta idea la Diputació de Barcelona va informar des de l'inici del programa als ajuntaments involucrats en el programa Turisme i.

— Entrega de mobiliari per part de l'Oficina de Promoció Turística de la Diputació de Barcelona a les biblioteques i oficines d'informació turística integrants en el programa per a l'exposició d'informació.

L'Oficina de Promoció Turística ens ha proporcionat uns expositors on col·locar d'una manera visible i fàcilment accessible als usuaris tota la informació en forma de fullets i tríptics.

— Difusió del programa al web del Servei de Biblioteques de la Diputació de Barcelona i al web de cada biblioteca.

El Servei de Biblioteques de la Diputació de Barcelona disposa d'una pàgina web molt completa des d'on es pot consultar tot el referent al programa Turisme i, així com els enllaços corresponents.

— Elaboració d'un tríptic de difusió adaptat a les característiques de cada població.

Biblioteques i oficines de turisme hem elaborat conjuntament un tríptic explicatiu del programa. A una primera part comuna trobem una explicació general del progra-

ma li segueix una segona part individualitzada, que mostra aspectes i punts d'interès turístics de la pròpia localitat, així com referències informatives que condueixen a les revistes especialitzades en turisme de què disposa cada biblioteca. També hi trobem una menció bibliogràfica selectiva sobre la localitat i les seves rodalies. En tots els tríptics es destaquen els horaris de la biblioteca i de l'oficina de turisme i la seva localització en el municipi, els correus electrònics i les pàgines web.

— Creació i senyalització d'un espai exterior i interior propi a cada biblioteca.

És molt important la creació d'un espai propi on situar tota aquesta informació i un mobiliari adequat per tal de crear un ambient propici per a la consulta. És recomanable de situar en un espai concret les guies de viatge, els llibres d'excursionisme, els itineraris turístics o culturals, vídeos, revistes especialitzades, fullets...

— Publicació a la premsa local i comarcal de la informació detallada del programa

Cal difondre en els mitjans de comunicació tota la informació que generi el programa Turisme ⓘ.

— Visita a les agències de viatges.

Cada biblioteca ha visitat les agències de viatges de la seva localitat per explicar el programa i establir possibles llaços de cooperació. És important que tots els agents implicats tinguin notícia del contingut del programa.

— Elaboració conjunta de guies de lectura sobre viatges.

Conjuntament s'han elaborat les següents, tot i que cada biblioteca i oficina elabori productes informatius segons les seves necessitats.

- Guia de lectura: Paisatge i literatura (2003)

El que es pretén és donar a conèixer les nostres contrades a través dels mateixos autors, i a la vegada difondre la narrativa, poesia, llegendes, etc.

- 4 Guies: Pas a pas pel món: l'Art de viatjar; Pas a pas pel món: Europa; Pas a pas pel món: Amèrica; Pas a pas pel món: Àfrica i Oceania. (2004).

Pretén apropar-nos, a través del testimoni de diferents viatgers, al tarannà quotidià de diversos països de cadascun dels cinc continents.

— Contactes professionals

Des del punt de vista professional aquest programa s'ha presentat en forma de pòster a les 8es Jornades Catalanes de Documentació, celebrades els dies 15 i 16 de novembre de 2001 a l'Hospitalet de Llobregat (Barcelona) i al I Congreso Nacional de Bibliotecas Públicas celebrat a València els dies 29, 30 i 31 d'octubre de 2002. En ambdues trobades professionals, el programa ha despertat un gran interès i són moltes les biblioteques interessades a incorporar-s'hi. També s'ha presentat a la Facultat de Biblioteconomia i Documentació a estudiants de 1r curs de la Llicenciatura en documentació l'any 2002.

Recomanacions per entrar en el programa

- Població amb atractiu turístic: natura, monuments artístics, literatura, oci...
- Ajuntament amb voluntat d'assumir el programa i dedicar-hi recursos econòmics i humans: cal tenir un pressupost per a la compra de fons documental, subscripció en revistes especialitzades i personal adequat i format
- Oficina d'Informació Turística disposada a treballar en cooperació
- Biblioteca amb infraestructura adequada: espai propi i suficient per ubicar tot el material turístic, connexions en xarxa...
- Complementació dels dos serveis quant a horaris i material
- Material explicatiu de les peculiaritats del municipi
- Material de difusió gratuït per donar
- Voluntat d'anar actualitzant i repostant tot el material
- Voluntat de crear nous materials davant de les demandes dels usuaris
- Informació i senyalització a la població d'ambdós serveis
- Informació actualitzada a la pàgina web de la biblioteca i de l'oficina
- Difusió del servei
- Vincles de cooperació entre la biblioteca, l'oficina i altres agents de la població respecte al turisme

Conclusions

- Millora de la percepció i de l'ús de la biblioteca pública com a punt d'accés a la informació local
- Ampliació de l'oferta horària del servei d'informació turística gràcies a la coordinació de tots dos serveis
- Optimització dels recursos informatius i humans

Foment del treball conjunt de les oficines d'informació i les biblioteques en aspectes turístics

En definitiva, Turisme ⓘ normalitza el paper de les biblioteques com a centres locals d'informació, convertint-les en centres oberts al municipi, i en nuclis informatius de la realitat local a la qual es circumscriuen. Suposa, a més, un esforç notable en l'intent de coordinar un seguit de recursos informatius mitjançant el contacte actiu de diferents agents, destinats a millorar i facilitar l'accés a tota aquella informació que generi la localitat, així com un intent de potenciar la cultura i la identitat local entre els residents i de donar-la a conèixer als visitants.

Bibliografia

- ABADAL I FALGUERAS, Ernest [et al.] (1999). «Centres de documentació i biblioteques de Sabadell en xarxa: una iniciativa per incrementar els serveis de la biblioteca pública al municipi». En: *7es Jornades Catalanes de Documentació*. Barcelona: COBDC, p. 127-135
- AGUADÉ, Enric (1994). «La informació local i comarcal a la biblioteca pública: algunes propostes». *Item*, núm. 15 (juliol - desembre 1994), p. 95-103
- AMORÓS FONTANALS, Joan; ONTALBA RUIPÉREZ, José Antonio; PÉREZ SALMERÓN, Glòria (1999). «La intervenció de la biblioteca pública a Catalunya en les polítiques locals d'informació». *Item*, núm. 24 (gen.-juny 1999), p. 35-60
- BAILAC I PUIGDELLIVOL, Assumpta (1999). «Información a la comunidad». *Educación y biblioteca*, núm. 100 (abr. 1999), p. 25-27
- CALDERA SERRANO, Jorge (1997). «La red de información juvenil de la Comunidad Autónoma de Extremadura». En: *1as Jornadas Andaluzas de Documentación*. Granada: Asociación Andaluza de Bibliotecarios, p. 111-117
- CALVA GONZÁLEZ, Juan José (1998). «La biblioteca pública ante las necesidades de información de la sociedad». *Educación y biblioteca*, núm. 96 (des. 1998), p. 13-16
- COLOMER I BARTROLÍ, Mercè; ELVIRA SILLERAS, M. (1998). «Tecnología y calidad del servicio al ciudadano: el centro de información municipal». En: *VI Jornadas Españolas de Documentación*. València: FESABID, p. 847-853
- DOMÍNGUEZ SANJURJO, Ramona (1996). *Nuevas formas de organización y servicios en la biblioteca pública*. Gijón: Trea
- GARCÍA GÓMEZ, Francisco Javier; DÍAZ GRAU, Antonio. «El Servicio de información local en las bibliotecas públicas municipales. Importancia y pautas para su desarrollo». *Boletín de la Asociación Andaluza de Bibliotecarios*, núm. 61 (diciembre 2000), p. 47-56
- GONZÁLEZ OLIVERAS, José Luis (1998). «Proyecto Jumilla: desarrollo de un servicio integrado de información local». En: *VI Jornadas Españolas de Documentación*. València: FESABID, p. 413-417
- «Información local en las bibliotecas públicas municipales. Importancia y pautas para su desarrollo» (2000). *Boletín de la Asociación Andaluza de Bibliotecarios*, núm. 61 (diciembre 2000), p. 47-56
- «Información y turismo: monográfico». (2001). *Métodos de información*, vol 8, núm. 42-43 (enero-marzo 2001)
- LOZANO, Roser (1997). «La biblioteca pública en la societat de la informació: nous reptes, nous objectius». En: *6es. Jornades Catalanes de Documentació*. Barcelona: SOCADI: COBDC, p. 289-298
- LOZANO, Roser (1999). «La biblioteca pública virtual: un servei públic per als ciutadans del segle XXI». En: *7es Jornades Catalanes de Documentació*. Barcelona: COBDC, p. 249-256

- MARTÍN VEGA, Arturo (1998). «El servicio de referencia comunitaria». En: *VI Jornadas Españolas de Documentación*. València: FESABID, p. 565-572
- MERLO VEGA, José Antonio; MERLO VEGA, Mª Jesús (1998). «Servicios de información en línea para el desarrollo local». En: *VI Jornadas Españolas de Documentación*. València: FESABID, p. 587-596
- MOREIRA, Alfonso (1997). «Ciudadanos de Telecity: ciudadanos en la Red». *Métodos de información*, vol. 4, núm. 19 (jul. 1997), p. 45-48
- Oficina de promoció Turística [en línia]. Barcelona: Diputació de Barcelona. Oficina de Promoció Turística, 2004. <http://www.turismetotal.org/catala/default.htm> [Consulta 14-06-2004]
- OMELLA I CLAPAROLS, Ester; ABADAL I FALGUERAS, Ernest (1999). «Política local d'informació i biblioteca pública». *Item*, núm. 24 (gener - juny 1999), p. 13-34
- SANROMÀ, Manuel (1997). «Tinet, la primera red ciudadana española». *Métodos de información*, vol. 4, núm. 19 (jul. 1997), p. 37-40
- Servei de Biblioteques [en línia]. Barcelona: Diputació de Barcelona. Servei de Biblioteques, 2004. <http://www.diba.es/biblioteques/treballenxarxa/quefem/xarxabiblioteques/projectebiblio-turisme1.asp> [Consulta:14-06-2004]
- SORRIBES, Josep (1997). «Ciudad, telecomunicaciones e información». *Métodos de información*, vol. 4, núm. 19 (jul. 1997), p. 32-36
- TISSAT (1997). «Infoville: anticipar el futuro como fuente de ventaja competitiva». *Métodos de información*, vol. 4, núm. 19 (jul. 1997), p. 41-43
- VENTURA, Núria (1994). «Las bibliotecas públicas i la interculturalidad». *Educación y biblioteca*, núm. 51 (nov. 1994), p. 79-81
- ZAPICO ALONSO, Felipe Francisco (1997). «Retos de la política de información en los municipios españoles». En: *V Jornadas Españolas de Documentación*. Càceres: FESABID, vol. 2, p. 913-918